
האוניברסיטה העברית בירושלים

סילבוס

החוויה תחילה: חינוך בלתי פורמאלי- תנועות נוער, טיולים ופעילות
בקהילה - 34554

תאריך עדכון אחרון 02-09-2020

נקודות זכות באוניברסיטה העברית: 2

תואר: בוגר

היחידה האקדמית שאחראית על הקורס: חינוך

השנה הראשונה בתואר בה ניתן ללמוד את הקורס: 0

סמסטר: סמסטר ב'

שפת ההוראה: עברית

קמפוס: הר הצופים

מורה אחראי על הקורס (רכז): ד"ר חן ברם

דוא"ל של המורה האחראי על הקורס: chen.bram@mail.huji.ac.il

שעות קבלה של רכז הקורס: בתיאום אישי

תאור כללי של הקורס:

קבוצות ילדים ונוער הנפגשות לשם פעילות בטבע, פעילות במועדונים מסוגים שונים בשכונות, פעילות של תנועות נוער - שבהן ההדרכה נעשית על ידי בני נוער בוגרים, פעילויות מאורגנות של התנדבות בקהילה או בארגוני חרום כגון "מגן דוד אדום" - כל אלה, ופעילויות מסוגים רבים נוספים הן חלק ממגוון גדול של פעילויות חינוכיות "בלתי פורמליות". בקורס זה נבחן מהו "הגיון פעולה" המשותף לפעילויות אלו (או למרביתן?), ומהם המאפיינים הנותנים לחינוך הבלתי פורמלי את כוחו. נתבונן במשמעות של פעילות חינוכית בלתי פורמלית - עבור חניכים ומדריכים, ובמקביל גם נבחן פעילות זו בכלי ניתוח ביקורתיים שיספקו זוויות הבנה נוספות. נבחן את החינוך הבלתי פורמלי בקרב קבוצות אוכלוסיה שונות, כמו גם את יכולתו של תחום זה לתרום לעבודה עם נוער וילדים בסיכון. החינוך הבלתי פורמלי, מעצם שמו, מציע השלמה - ואולי אף אלטרנטיבה למערכת החינוך הפורמלית, ומתרחש מחוצה לה. אולם בד בבד ישנם גם נסיונות להביא את "ההגיונות וצורות הפעולה הבלתי פורמליות לתוך בתי הספר. נבחן גם נסיונות כאלה.

הקורס מיועד לכל מי שיש לו עניין בנושא. אלה המגיעים עם התנסות קודמת בחינוך בלתי פורמלי - כמדריכים או כחניכים - יוכלו להשתמש בנסיונות שלהם ולתרום בעזרתם בקורס. בה בעת מי שאין לו כלל הערות עם התחום מוזמן מאד להשתתף, וסטודנטים אלה יוכלו לסייע לנו לבחון מחדש שאלות בסיסיות דווקא כיוון שאין להם נסיון קודם.

מטרות הקורס:

- 1) הכרות עם החינוך הבלתי פורמלי בישראל ובכלל, ודיון בו מפרספקטיבות שונות.
- 2) הכרת המחקר והגישות התיאורטיות השונות על אודות החינוך הבלתי פורמלי, במיוחד בתחומי הסוציולוגיה, האנתרופולוגיה והמחשבה החינוכית.

תוצרי למידה

בסיומו של קורס זה, סטודנטים יהיו מסוגלים:

- 1) פיתוח יכולת לנתח פעילות של חינוך בלתי פורמלי בזירות שונות בעזרת גישות שונות בסוציולוגיה ואנתרופולוגיה של החינוך.
- 2) פיתוח יכולת לבחון עשייה חינוכית בלתי פורמלית בכלל ויכולת רפלקסיבית ביחס להתנסויות בלתי פורמליות, ובמיוחד בתחומי ההתמחות והעניין של המשתתפים בקורס.

דרישות נוכחות (%) :
90%

שיטת ההוראה בקורס: שיטת ההוראה: דיון, סדנא, הרצאות; רפלקסיה על התנסות.

רשימת נושאים / תכנית הלימודים בקורס:

שבוע נושא הלימוד

2-1 מבוא והצגת הקורס;

הכרות

בין משמעות לביקורתיות: דוגמא - הטיול כמעשה חינוכי, פעילות בטבע

4-3 תיאוריה של בלתי פורמאליות

חינוך בלתי פורמלי ואינטרנט

מרחבי הרשת כמרחב חינוכי (או לא?)

6-5 תנועות נוער

אופני חשיפה לחינוך בלתי פורמלי

7 סדנא :

הפעלות והובלת פעילות בחינוך בלתי פורמלי.

8 סביבות התנדבות כמרחבים חינוכיים

חינוך בלתי פורמלי בחברה הערבית

10-9 חינוך בלתי פורמלי בקהילות דתיות: החברה הדתית לאומית ודוגמאות אחרות

שואה וזהות ישראלית: מסעות לפולין

11-12 הבלתי פורמלי בפורמלי: הדוגמא של "שיבת חברותא"

או :

חינוך בלתי פורמלי ועבודה עם נוער בסיכון מרצה אורח: יוסי ירחי

13 חינוך בלתי פורמלי בעבודה עם תפוצות: מחנות הקיץ ו"החוויה הישראלית"

14 חינוך התנסותי - education Experiential

חומר חובה לקריאה:

דגני, זאב (2007)

Boyd, Dana (2014)

Katriel, Tamar. 1987

שפירא פייר ואדלר (2004) [1999]

מרקוביץ 2013

מנדל-לוי ו ארצי (2016) . במיוחד: 13-27.

בסדנא זו נעסוק ב"פרקטיקה" - דוגמאות לפעילות- איך פותחים פעילות, סוגים שונים של פעילות, דיון בהצלחות וקשיים... סטודנטים שיש להם נסיון בתחום יוזמנו לשתף את האחרים מנסיונם.

רובוביץ (2007)

אגבריה, אימן (2007)

חדאד חג' יחיא ועמיתיה (2018), במיוחד: 31-68; 80-93.

נאמן (2007) , ליוש (2007)

*פלדמן, ג'קי (2001) ירון, עידן 2020

סגל, רז <https://segal/il.org.hazmanhazeh/>

גרדנר, ריבוי האינטליגנציות

ברנהלץ יעל (2007)

רומי וכהן (2007)

ברם ונריה, S, Kelner (2010).

Saxe, L., & Chazan, B. (2008).

חומר לקריאה נוספת:

ביבליוגרפיה

(שימו לב- הרשימה יכולה להשתנות - עקבו אחר אתר הקורס)

- אגבריה אימן (2007) החינוך הבלתי פורמלי בחברה הפלסטינית בישראל. בתוך: החינוך הבלתי פורמאלי במציאות משתנה. עורכים: ש. רומי ומ. שמידע. ירושלים: מאגנס. 295-314.
- ברנהלץ יעל (2007) קהילה הוגנת בתוך בית הספר. בתוך: החינוך הבלתי פורמאלי במציאות משתנה. עורכים: ש. רומי ומ. שמידע. ירושלים: מאגנס. 411-432.
- דגני, זאב (2007) החינוך הבלתי פורמלי והטכנולוגיה הממוחשבת. בתוך: החינוך הבלתי פורמאלי במציאות משתנה. עורכים: ש. רומי ומ. שמידע. ירושלים: מאגנס. 121-130.
- דר יחזקאל (2007) המודל של הבלתי פורמליות: מדגם של ארגון חברות לצופן של סדר חברתי בתוך: רפפורט תמר, כהנא אהוביה (עורכים) הסדר החברתי והקוד הבלתי פורמלי. תל אביב: רסלינג. 65-88.
- חדאד חאג' יחיא, נסרין, רודניצקי, אריק, ברנשטיין, ענת, לסטר, נועם. החינוך הבלתי פורמלי בחברה הערבית: חזון ומעשה. 2018. המכון הישראלי לדמוקרטיה: מחקר מדיניות; 122.
- יאיר גד (2006) מחוויות מפתח לנקודת מפנה: על עצמת ההשפעה החינוכית. בני ברק: ספרית פועלים- הקיבוץ המאוחד. 193-214.
- יעבץ בלה, גולדמן דפנה, פאר שרה (2016) עוגנים לקיימות בתנועות הנוער: ניתוח תפיסות של מנהיגי התנועות בתוך: אתגר הקיימות: חינוך ואחריות חברתית-סביבתית, עורכת: אילנה אבישר, רעננה: מכללת סמינר הקיבוצים הקיבוץ המאוחד. 357-379
- ירון, ע. (2020). מסעות בני הנוער לאתרי המוות בפולין. סטימצקי (ובמיוחד עמ' 222-297).
- כהנא --
- לומסקי פדר עדנה (2003) מסוכן זיכרון לאומי לקהילת אבל מקומית: טקס יום הזיכרון בבתי ספר בישראל. מגמות, מ"ב: 3 (עמ' 387-353).
- ליוש בלה (2007) פעילויות הפנאי של נערות חרדיות מן החינוך העצמאי. בתוך: החינוך הבלתי פורמאלי במציאות משתנה. עורכים: ש. רומי ומ. שמידע. ירושלים: מאגנס. 279-294.
- מנדל-לוי נעמי, ארצי איתי (2016) חינוך בלתי פורמלי לילדים, בני נוער וצעירים בישראל: עדויות מהשדה וסיכום תהליך למידה. ירושלים: האקדמיה הישראלית למדעים.
- מרקוביץ' דליה יפה (2013) חינוך לאזרחות משתתפת במרחב חברתי מרובד, בתוך: מחקרים אתנוגרפיים על חינוך עורכים: ברכה אלפרט ושמחה שלסקי, תל אביב: מכון מופת. עמ' 207-230.
- (קיים עותק מקוון)
- נאמן נחמה (2007) הפנאי ופעילות החינוך הבלתי פורמלי בחינוך הממלכתי דתי. בתוך: החינוך הבלתי פורמאלי במציאות משתנה. עורכים: ש. רומי ומ. שמידע. ירושלים: מאגנס. 251-278.
- פלדמן, ג'קי (2001). בעקבות ניצול השואה הישראלית: משלחות נוער ישראליות לפולין וזהות לאומית. תיאוריה וביקורת 19. 167-190.
- רובוביץ, משה (2007) "מחויבות אישית" כפעילות חינוכית בלתי פורמלית. בתוך: החינוך הבלתי פורמאלי במציאות משתנה. עורכים: ש. רומי ומ. שמידע. ירושלים: מאגנס. 399-411.
- רומי שלמה, כהן יחזקאל (2007) תוכניות אתגריות ומסעות השרדות ככלי חינוכי טיפולי בעבודה עם נוער בסיכון. בתוך: החינוך הבלתי פורמאלי במציאות משתנה. עורכים: ש. רומי ומ. שמידע. ירושלים: מאגנס. 469-488.
- רפפורט תמר (2012), מורטוריום- מעיוורון לפיכחון מגדרי, עבתוך: הסדר החברתי והקוד הבלתי פורמאלי, תל אביב: רסלינג. מ' 171-208.
- שמידע מרים, רומי שלמה (2007) מהות החינוך הבלתי פורמלי, גישות תיאורטיות והגדרות. בתוך: החינוך הבלתי פורמאלי במציאות משתנה. עורכים: ש. רומי ומ. שמידע. ירושלים: מאגנס. 1-28.
- שפירא רינה, פייר שרי, אדלר חיים (2004 [1999]), חולצה כחולה, עניבה ירוקה, כיפה סרוגה - לא רק נוסטלגיה, גם כאן ועכשיו: פרופיל חברתי של תנועות הנוער בישראל. בתוך: בתוך: חינוך כאתגר

חברתי. ז' גרוס וד' יובל (עורכים), תל-אביב: רמות. עמ' 153-172.

Boyd, Dana (2014). *It's complicated: The social lives of networked teens*. New Haven, CT: Yale University Press.

Katriel, Tamar. (1987). "Rhetoric in Flames: Fire Inscriptions in Israeli Youth Movement Ceremonials." *Quarterly Journal of Speech* 73:444-59. Also at <http://www.tandf.co.uk>.

Kelner, S. (2010). *Tours that bind: Diaspora, Pilgrimage, and Israeli Birthright Tourism*. New York, NY: New York University Press.

Rapoport, Tamar, Yair, G., and Reuven Kahane (1988), "Tutorial Relations - the Dynamics of Social Contract and Personal Trust," *Interchange* 20, 1: 14-26.

Saxe, L., & Chazan, B. (2008). *Ten days of birthright Israel: A journey in young adult identity*. Waltham, MA: Brandeis University Press.

הערכת הקורס - הרכב הציון הסופי :

מבחן מסכם בכתב/בחינה בעל פה 60 %
הרצאה 0 %
השתתפות 10 %
הגשת עבודה 0 %
הגשת תרגילים 0 %
הגשת דו"חות 30 %
פרויקט מחקר 0 %
בחנים 0 %
אחר 0 %

מידע נוסף / הערות:

רשימת נושאים נוספים

ייתכן שנבחר באחד מהם במקום אחד השיעורים הקיימים, או נדון בהם בנוסף:

- נושאים שאתם תציעו!!!
- מפגשים בין בני נוער וילדים מקבוצות זהות שונות
- פעילות קהילתית וחינוך בלתי פורמלי
- התמודדות עם מגוון ושוני בחינוך בלתי פורמלי
- טקסים ואירועים כזירה חינוכית

חשוב, שימו לב: תוכנית הקורס המוצגת להלן, וגם סדר הלימוד של הנושאים, יכולים להשתנות בהתאם לתהליכי הלימוד בכיתה. בכל שבוע נסכם מהי הקריאה לשבוע הבא. חשוב לעקוב - ואם נעדרתם להשלים ממי שנכח.